

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสมผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

The Creative Art Activities by Using Natural Materials with Cooperative Learning to Improve Self-Confidence of Early Childhood

รุจิรา พิมพ์อินทร์*

Rujira Pim-in

ปัทมาวดี เล่ห์มงคล**

Pattamavadi Lehmongkol

สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ประเทศไทย

Department of Early Childhood Education Faculty of Education Kasetsart University, Thailand

E-mail: Rujira.pim@ku.th; Fedupdl@ku.ac.th

Received: July 08, 2024

Revised: November 25, 2024

Accepted: November 27, 2024

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพัฒนาการของความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสมผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เด็กปฐมวัย เพศชายและเพศหญิง อายุระหว่าง ๕ - ๖ ปีที่กำลังศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๓/๔ โรงเรียนสาธิต ลอออุทิศ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๘ คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสมผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ จำนวน ๒๔ แผน แบบประเมินการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสมผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ และแบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

* นางสาวรุจิรา พิมพ์อินทร์ Miss Rujira Pim-in นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Student Master of Art Department of Early Childhood Education Faculty of Education Kasetsart University

** รศ.ดร.ปัทมาวดี เล่ห์มงคล Assoc.Prof.Dr. Pattamavadi Lehmongkol ที่ปรึกษางานวิจัย Independent Study Advisor

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผลปรากฏว่าเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการของความเชื่อมั่นในตนเองไปในทางที่ดีขึ้นตามลำดับ ในแต่ละกิจกรรมที่เด็กได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เด็กแสดงพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ดีขึ้นทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยด้านที่มีความเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง รองลงมาคือ ด้านการกล้าแสดงออก และด้านการเปลี่ยนแปลงที่น้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วม แสดงว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ ช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์; วัสดุธรรมชาติ; การเรียนรู้แบบร่วมมือ;
ความเชื่อมั่นในตนเอง; เด็กปฐมวัย

Abstract

The purpose of this study was to study the self-confidence development of young children while attending the creative art activities by using natural materials with cooperative learning. The participants in this study were a total of 18 male and female young children age between 5 - 6 years old studying at the Kindergarten 3-level, La-orutis Demonstration School, Bangkok. The research instruments were 24 lesson plans of the creative art activities by using natural materials with cooperative learning, the evaluation form of the creative art activities by using natural materials with cooperative learning, and the self-confidence observation form of young children. The Data was analyzed by using mean and standard deviation, and quality data by content analysis.

The results of the research showed that young children who attended the creative art activities by using natural materials with cooperative learning. Early childhood have developed self-confidence better. Young children showed the behavior of self-confidence better in overall and in each aspect. The ability that had the most change was the ability of self-esteem and self-confidence respectively and the ability that has the least change was the ability of cooperation. This showed that the creative art activities by using natural materials with cooperative learning were able to improve young children's self-confidence.

Keywords : The creative art activities; Natural materials; Cooperative learning;
Self - confidence; Early childhood

บทนำ

เด็กปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นการเรียนรู้และการเปิดรับประสบการณ์ การส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว และพัฒนาทักษะความสามารถด้านต่าง ๆ เพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและสังคม บุคคลที่อยู่รอดและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ โดยบุคคลนั้นต้องมีความสามารถที่จะกล้าพูด กล้าคิด กล้าทำ และกล้าเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม มีคุณลักษณะและมีทักษะต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งปัญหาและความท้าทายที่เกิดจากระบบการศึกษาของกลุ่มเด็กปฐมวัยช่วงอายุ ๓ - ๕ ปี ต้องเริ่มพัฒนาทักษะการอยู่ในสังคม พบว่าเด็กส่วนใหญ่จะอยู่ในสถานศึกษาเด็กปฐมวัยที่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐาน โดยปัจจุบันมีมาตรฐานที่หลากหลาย ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และครูที่มีความแตกต่างด้านมาตรฐาน และส่งผลต่อพัฒนาการที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงของเด็กปฐมวัย^๑ ซึ่งครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเลือกการจัดประสบการณ์มาใช้เสริมสร้างทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยจัดกิจกรรมให้เด็กปฐมวัยเกิดการเรียนรู้ และเกิดพฤติกรรมที่ดีในการเข้าสังคม สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ กำหนดสาระการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัว จากการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง การทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติ การให้ความร่วมมือใน การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น^๒

เด็กแต่ละคนมีลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ทำให้เด็กมีการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมที่แตกต่างกัน แม้ว่าพื้นฐานอารมณ์จะเป็นปัจจัยพื้นฐานชีวภาพที่มีอิทธิพลสำหรับเด็ก แต่สิ่งแวดล้อมก็มีอิทธิพลต่อพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กไม่น้อยเช่นกัน ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์มีผลต่อลักษณะความเชื่อมั่นในตนเอง พฤติกรรมการแสดงออก การเข้าสังคม และการตอบสนองทางอารมณ์ ในช่วงแรกของชีวิตมักขึ้นอยู่กับประสบการณ์จากครอบครัว ผู้ใกล้ชิด การแสดงออกทางอารมณ์ของเด็กพบว่ามี ๕ ลักษณะ ได้แก่ สนใจ ประหลาดใจ สนุกสนาน พึงพอใจ โกรธ และกลัว เมื่อเด็กโตขึ้น ในช่วงปฐมวัยจะมีการแสดงออกทางอารมณ์ชัดเจนมากขึ้น เด็กเรียนรู้ที่จะตอบสนองและเริ่มเรียนรู้ การควบคุมอารมณ์ตัวเอง การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ตระหนักถึงความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ ของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายใน สามารถรอคอยและตอบสนอง

^๑ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๖๐), หน้า ๑๐๘-๑๑๘.

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช ๒๕๖๐, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๖๐), หน้า ๒๘-๓๐.

ความต้องการของตนเองอย่างเหมาะสม ตลอดจนมีทักษะในการเข้าสังคมอันเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดี การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็กวัยนี้มีความสำคัญและจะมีผลต่อวัยต่อไป

ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย เป็นพฤติกรรมที่สำคัญในการดำเนินชีวิตในสังคมไทย เป็นสิ่งที่ช่วยให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นการฝึกฝนให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองจึงควรฝึกฝนตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเป็นช่วงวัยที่มีการเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว เหมาะสมที่จะส่งเสริมบุคลิกลักษณะต่าง ๆ เด็กจะมีพัฒนาการในการปรับตัวเข้าสังคมได้ง่ายมากขึ้น และส่งผลต่อการพัฒนา ความเชื่อมั่นในตนเอง ที่จะสะท้อนความรู้สึกนึกคิดสิ่งต่างๆ ทำให้เด็กได้เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ จากการที่เด็กได้แสดงความคิดและการกระทำของตนเอง ช่วยพัฒนาการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ดีขึ้น การให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้โดยตรง เรียนรู้ได้เร็ว และเข้าใจง่าย^๓ แต่ก็มีเด็กบางคนไม่กล้าพูด ไม่กล้าคุย ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ซึ่งจะเป็นปัญหาได้ในอนาคต เพราะการดำเนินชีวิตของบุคคลทั่วไป ต้องอาศัยความเชื่อมั่นในตนเองในการกล้าคิด กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าเผชิญต่ออุปสรรค ความยากลำบาก ตลอดจนการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข บุคลิกภาพเหล่านี้มีคุณค่าและเป็นประโยชน์สำหรับเด็กปฐมวัยที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่เป็นอย่างมาก จึงต้องอาศัยการส่งเสริมจากครูผู้สอนและผู้ปกครอง โดยการนำเอากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติมาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติมาใช้ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถความสนใจและสอดคล้องกับหลักพัฒนาการของเด็กได้เป็นอย่างดีส่งเสริมความคิดอิสระ ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ การทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติมาใช้ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ เด็กได้ร่วมกันคิด แสดงความคิดเห็น ร่วมกันออกแบบ วางแผน แบ่งหน้าที่กันในการทำงานร่วมกัน รวมทั้งได้ความคิดที่แปลกใหม่จากหลากหลายความคิดเห็น กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่อยู่ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งสามารถพัฒนาเด็กได้ทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งเด็กทุกคนต้องการแสดงออกด้านความคิด และความรู้สึก ต้องการบอก ต้องการพูด ต้องการเขียน เพื่อถ่ายทอดความรู้และความรู้สึกของตนให้ผู้อื่นรับรู้ ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมศิลปะเด็กจะเกิดความรู้สึกสนุกสนาน ช่วงความสนใจยาวขึ้น มีสมาธิ สร้างจินตนาการของตนเอง กล้าคิด กล้าทำ เกิด ความมั่นใจ ส่งผลดีต่อด้านอารมณ์ กิจกรรมศิลปะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านสังคม เพราะสามารถเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานของตนเองร่วมกับผู้อื่นได้ และกิจกรรมศิลปะช่วย

^๓ เพชรนรี อวยพร, “ผลของการจัดกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติที่มีต่อพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยโรงเรียนวัดปรียะยาวาส (แสนสวัสดิ์วิทยาการ) จังหวัดนนทบุรี”, วารสารวิชาการ, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๕): ๕๖-๖๓.

เสริมสร้างพัฒนาการด้านสติปัญญา มีทักษะในการคิด การใช้ภาษา และกิจกรรมศิลปะช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดี เมื่อทำกิจกรรมศิลปะเด็กจะเกิดความประทับใจ และนำแบบอย่างวิธีการนำเสนอผลงานที่ดีและน่าสนใจมาปรับปรุงเสริมสร้างบุคลิกภาพและมีความมั่นใจในตนเอง นอกจากนั้นยังเรียนรู้สิทธิความเป็นเจ้าของ ข้อคิดเห็น และความรู้สึกของผู้อื่นเด็กจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เรียนรู้การเป็นผู้นำและผู้ตาม การร่วมมือการควบคุมตนเองและการส่งเสริมความเจริญเติบโตด้านสติปัญญา เด็กเรียนรู้คำพูดที่เหมาะสมเพื่ออธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กทำให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดรวบยอดพัฒนาขึ้นเมื่อเด็กสำรวจคุณลักษณะของวัสดุและการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ทั้งยังส่งเสริม ความเจริญเติบโตด้านร่างกายจากการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตาในขณะที่เด็กใช้มือหยิบ จับ วัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เช่น การวาดรูป การระบายสี การเล่นดิน การประดิษฐ์ กิจกรรมเหล่านี้จะสร้างเสริมการควบคุมกล้ามเนื้อนำไปสู่การเขียนลายมือ การเลือกสี และพิจารณาขนาดของวัตถุของวัสดุธรรมชาติในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อีกด้วย

จากความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะนำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสมผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือมาส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจะเป็นแนวทางสำหรับครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยในการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสมผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองให้เกิดขึ้นในเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการของความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสมผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง อายุระหว่าง ๕ - ๖ ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๓/๔ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๖ โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต จำนวน ๑๘ คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ (๑) แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสมผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือจำนวน ๒๔ แผน (๒) แบบประเมินการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสมผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ (๓) แบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลซึ่งมีหลักการดำเนินการดังนี้

๑. ผู้ศึกษานำหนังสือจากโครงการภาคพิเศษ สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไปถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร เพื่อรวบรวมข้อมูลจากทางโรงเรียนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๓/๔ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๖

๒. ผู้ศึกษาดำเนินการประเมินพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ด้วยแบบประเมินการสังเกตพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย เด็กชายและเด็กหญิง ระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๓/๔ จำนวน ๑๘ คน

๓. ผู้ศึกษาดำเนินการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติมาใช้ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ จำนวน ๒๔ แผน สัปดาห์ละ ๓ วัน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมแผนละ ๔๐ นาที ทุกวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ของสัปดาห์ ในเวลา ๐๙.๐๐ - ๐๙.๔๐ น. โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์

๔. ผู้ศึกษาทำการสังเกตพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ในระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติมาใช้ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้แบบประเมินการสังเกตพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ผู้ศึกษาดำเนินการจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

๕. ผู้ศึกษานำผลคะแนนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติมาใช้ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูล

๖. ผู้ศึกษานำคะแนนที่ได้จากแบบสังเกตความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยระหว่างการทดลองทั้งหมด ๘ สัปดาห์ มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากการประเมินเชิงปฏิบัติการความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลอง โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๒. เปรียบเทียบคะแนนการประเมินเชิงปฏิบัติการความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา จากการสังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรมของเด็กในแต่ละครั้ง ได้นำข้อมูลแต่ละครั้งมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ตารางแสดงผลการเปลี่ยนแปลงและการเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยเป็นคะแนนโดยรวมที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ระยะการทดลอง	ด้านการมีส่วนร่วม (๓)	ด้านการกล้าแสดงออก (๓)	ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง (๓)	ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน
สัปดาห์ที่ ๑	๑.๘๖	๒.๐๐	๒.๒๐	๒.๐๒ (S.D. = ๐.๑๗)
สัปดาห์ที่ ๒	๑.๙๗	๒.๑๔	๒.๒๘	๒.๑๓ (S.D. = ๐.๑๖)
สัปดาห์ที่ ๓	๒.๐๓	๒.๑๗	๒.๓๔	๒.๑๘ (S.D. = ๐.๑๖)
สัปดาห์ที่ ๔	๒.๑๐	๒.๒๓	๒.๓๖	๒.๒๓ (S.D. = ๐.๑๓)
สัปดาห์ที่ ๕	๒.๑๒	๒.๒๘	๒.๓๙	๒.๒๖ (S.D. = ๐.๑๔)
สัปดาห์ที่ ๖	๒.๒๘	๒.๓๖	๒.๔๕	๒.๓๖ (S.D. = ๐.๐๙)
สัปดาห์ที่ ๗	๒.๕๐	๒.๔๗	๒.๗๐	๒.๕๖ (S.D. = ๐.๑๓)
สัปดาห์ที่ ๘	๒.๖๗	๒.๗๐	๒.๗๘	๒.๗๒ (S.D. = ๐.๐๖)

จากตาราง พบว่า คะแนนเฉลี่ยความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยทั้งรายรวมและรายด้านโดยรวมของเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ ๑ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ๒.๐๒ เนื่องจากเป็นสัปดาห์แรกของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เมื่อนำการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ ๒ และสัปดาห์ที่ ๓ มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นเป็น ๒.๑๓, ๒.๑๘ และใน สัปดาห์ที่ ๔ - ๕ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ๒.๒๓, ๒.๒๖ จะเห็นได้ว่าค่าคะแนนเฉลี่ยมีความเปลี่ยนแปลงของความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยรายรวมที่ดีขึ้น เนื่องจากเด็กมีความคุ้นเคยและเข้าใจการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ ในสัปดาห์ที่ ๖ - ๘ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ๒.๓๖, ๒.๕๖, ๒.๗๒ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าตลอดระยะเวลาการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือมีคะแนนเฉลี่ยที่สูงขึ้น และคะแนนเฉลี่ยความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยรายด้าน ดังนี้

ด้านที่ ๑ ด้านการมีส่วนร่วม ในสัปดาห์ที่ ๑ ได้จัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ๑.๘๖ เนื่องจากเป็นสัปดาห์แรกของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เมื่อนำการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือของเด็กปฐมวัยมาจัดกิจกรรมในสัปดาห์ที่ ๒ - ๔ มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น ๑.๙๗, ๒.๐๓, ๒.๑๐ ในสัปดาห์ที่ ๕ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ๒.๑๒ จะเห็นได้ว่าค่าคะแนนเฉลี่ยมีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และในสัปดาห์ที่ ๖ - ๘ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ๒.๒๘, ๒.๕๐, ๒.๖๗ มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นตามลำดับ

ด้านที่ ๒ ด้านการกล้าแสดงออก ในสัปดาห์ที่ ๑ ได้จัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ๒.๐๐ เนื่องจากเป็นสัปดาห์แรกของการรู้จักศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เมื่อนำการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือของเด็กปฐมวัยมาจัดกิจกรรมในสัปดาห์ที่ ๒ - ๔ มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น ๒.๑๔, ๒.๑๗, ๒.๒๓ ในสัปดาห์ที่ ๕ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ๒.๒๘ จะเห็นได้ว่าค่าคะแนนเฉลี่ยมีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และในสัปดาห์ที่ ๖ - ๘ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ๒.๓๖, ๒.๔๗, ๒.๗๐ มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นตามลำดับ

ด้านที่ ๓ ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ในสัปดาห์ที่ ๑ ได้จัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ๒.๒๐ เนื่องจากเป็นสัปดาห์แรกของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เมื่อนำการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือของเด็กปฐมวัยมาจัดกิจกรรมในสัปดาห์ที่ ๒ - ๔ มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น ๒.๒๘, ๒.๓๔, ๒.๓๖ ในสัปดาห์ที่ ๕ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ๒.๓๙ จะเห็นได้ว่าค่าคะแนนเฉลี่ยมีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และในสัปดาห์ที่ ๖ - ๘ มีค่าคะแนนเฉลี่ย ๒.๔๕, ๒.๗๐, ๒.๗๘ มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นตามลำดับ

ซึ่งแสดงว่าตลอดระยะเวลาการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ทั้งรายรวมและรายด้านมีคะแนนเฉลี่ยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยพบว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยได้ดีขึ้น ประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการกล้าแสดงออก และด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จาก

วัสดุธรรมชาติสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดวางแผน ออกแบบ การแสดงความคิดเห็นผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งสอดคล้อง อีริกสัน (Erikson) ที่กล่าวว่า พัฒนาการทางบุคลิกภาพเกิดขึ้นได้ เนื่องจากการที่คนมีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมและแต่ละชั้นจะมีช่วงวิกฤตสำหรับที่จะพัฒนาการเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะในขั้นความคิดริเริ่ม - ความรู้สึกผิด (๔ - ๕ ปี) เด็กมีความสามารถมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการใช้ภาษา ซึ่งเป็นการสนับสนุนขึ้นความเป็นตัวของตัวเองในการดำเนินการ การวางแผนและริเริ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ถ้าเด็กได้รับอิสระในการคิด การทำกิจกรรมต่าง ๆ^๔

โดยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่า ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย จากการที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ ระหว่างการจัดกิจกรรมมีค่าคะแนนการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกประสบการณ์ในการแสดงออกทางความคิดได้อย่างอิสระตามความสามารถและความสนใจของเด็กแต่ละคนอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ให้ความสำคัญของเด็กวัย ๕ ปีแรกของชีวิต ซึ่งเป็นวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิต ฟรอยด์ เชื่อว่า วัยนี้เป็นรากฐานของพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ และบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเด็กที่สุด คือ แม่จะเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อบุคลิกภาพและสุขภาพจิตของเด็ก ทฤษฎีนี้เหมาะกับการสอนเด็กปฐมวัย เด็กจะถ่ายทอดความรู้สึกออกมาแบบง่าย ๆ ส่วนความซับซ้อนจะเพิ่มขึ้นตามวัยของเด็กเอง^๕ และสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ในส่วนของความต้องการด้านความภาคภูมิใจเชื่อว่า คนทุกคนในสังคมมีความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จและประเมินค่าความสำเร็จของตนไว้สูง ทั้งยังมีความภูมิใจในตนเองและต้องการให้คนอื่นยอมรับนับถือในความสำเร็จของตนเองด้วย ถ้าความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองจนพอใจจะทำให้คนนั้นมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความสามารถและมีประโยชน์ต่อสังคม แต่ถ้าความต้องการนี้ถูกขัดขวางจะทำให้เกิดความรู้สึกมีปมด้อยหรือเสียความภูมิใจในตนเอง^๖

การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง ได้แก่ กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ มีโอกาสแสดงความคิดเห็น เช่น กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ (Creative art activities) เด็กได้รับ

^๔ Erikson E.H., *Childhood and Society*, (New York: Morton, 1975), p. 189-193.

^๕ Freud S., *An outline of Psychoanalysis*, (New York: W.W., 1947), p. 30-31.

^๖ Maslow A. M., *Motivation and personality*, (New York: Harper and Row, 1954), p. 32-33.

ประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมผ่านขั้นตอนและกระบวนการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสมผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการจัดการกิจกรรม การเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ (Child centered) กิจกรรมที่จัดให้กับเด็กปฐมวัย จุดประสงค์สำคัญของการจัดกิจกรรม คือจัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้เกิดความสุข สนุกสนาน เน้นกระบวนการระหว่างการทำกิจกรรมเป็นสำคัญ เน้นให้เด็กเกิดประสบการณ์การเรียนรู้จากประสาทสัมผัส ทั้ง ๕ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัส ให้เด็กได้สังเกตเห็นลักษณะของวัสดุธรรมชาติชนิดต่าง ๆ นอกจากนั้นยังปลูกฝังให้เด็กรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การชื่นชมผู้อื่น การรู้จักแบ่งปัน มีน้ำใจ รู้จักรักษาความสะอาด รวมถึงการสร้างนิสัยรักการทำงาน ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา ฝึกการสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนเกิดเป็นผลงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตภรณ์ อุทุมพร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีต่อการส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๑ ผลการวิจัย พบว่า หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ นักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๑ มีความเชื่อมั่นในตนเองทั้งโดยรวมและรายด้านสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^๗ ภิรดี วัชรสินธุ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้การจัดสวนถาดธรรมชาติ ตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลียที่มีต่อทักษะทางสมอง (EF) ของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัย พบว่า (๑) เด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้การจัดสวนถาดธรรมชาติ ตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย มีค่าเฉลี่ยการวัดทักษะทางสมอง (EF) ด้านทักษะพื้นฐาน ครั้งที่ ๒ สูงกว่า การวัดครั้งที่ ๑ และ (๒) การเปรียบเทียบทักษะสมอง (EF) ครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากเมล็ดพืชภาพรวมเด็กปฐมวัยมีคะแนนพัฒนาการ ๖๗.๙๖% อยู่ในระดับสูง^๘

จากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสมผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้านที่มีความเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง รองลงมา คือ ด้านการกล้าแสดงออก และด้านที่การเปลี่ยนแปลงที่น้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วม โดยพฤติกรรมที่เด็กได้แสดงออกในระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสมผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เด็กสามารถแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่น การออกแบบผลงาน และการตอบคำถาม

^๗ รัตภรณ์ อุทุมพร, “ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบวัสดุปลายเปิด เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความจดจ่อใส่ใจของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ๓”, วารสารคหเศรษฐศาสตร์, ปีที่ ๖๖ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๖): ๖๔-๗๔.

^๘ ภิรดี วัชรสินธุ์, “การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้การจัดสวนถาดธรรมชาติ ตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลียที่มีต่อทักษะทางสมอง (EF) ของเด็กปฐมวัย”, วารสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๕): ๑-๑๘.

ในชั้นเรียน การแสดงออกทางวาจาด้วยความมั่นใจ การแสดงออกทางท่าทางด้วยความมั่นใจ ความคิดและ
เป็นตัวของตัวเอง แสดงการชื่นชมผลงานของตนเองและผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นขณะทำกิจกรรม
ในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติต่างๆ และสามารถอธิบายและเล่าเรื่องราวต่าง ๆ
เกี่ยวกับผลงานได้ตามแบบแผนจนสำเร็จตามเป้าหมาย

สรุปผลการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ
เป็นกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยได้ดีขึ้น ซึ่งการจัดกิจกรรมศิลปะ
สร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นกิจกรรมที่สามารถนำไปส่งเสริมความ
เชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยได้ดีขึ้น ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม
ด้านการกล้าแสดงออก และด้านความภาคภูมิใจในตนเอง เพราะเป็นกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จาก
วัสดุธรรมชาติผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือ เด็กสามารถแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่น การออกแบบผลงาน
และการตอบคำถามในชั้นเรียน การแสดงออกทางวาจาด้วยความมั่นใจ การแสดงออกทางท่าทางด้วยความ
มั่นใจ ความคิดและเป็นตัวของตัวเอง แสดงการชื่นชมผลงานของตนเองและผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับ
ผู้อื่นขณะปฏิบัติกิจกรรม สร้างความสนใจให้กับเด็ก ๆ มีความกระตือรือร้นที่อยากจะเรียนรู้ สนุกสนาน
ในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

๑. ครูผู้สอนควรตรวจสอบดูอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติทุกครั้ง
ว่ามีเพียงพอต่อความต้องการของเด็กแต่ละกลุ่มในการทำกิจกรรมทุกครั้ง เพราะระหว่างที่เด็กทำกิจกรรม
อาจเกิดปัญหาขึ้นได้ เช่น วัสดุธรรมชาติบางชนิดหมด ส่งผลทำให้ผลงานศิลปะสร้างสรรค์ของเด็ก
ไม่สมบูรณ์ตามแบบแผนที่วางไว้ได้

๒. เวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมควรมีความยืดหยุ่นตามกิจกรรมนั้น ๆ เนื่องจากการทำกิจกรรม
จะใช้เวลาไม่เท่ากัน เช่น กิจกรรมสร้างภาพจากเมล็ดพืช จะต้องใช้ระยะเวลานานมากขึ้นเพราะเด็ก ๆ
จะต้องออกแบบวาดภาพเรื่องราว วางแผน และเลือกเมล็ดพืช นำเมล็ดพืชมาติดสร้างภาพตามแบบที่
วาดไว้ เป็นต้น ดังนั้น อาจเพิ่มระยะเวลาให้กับเด็กมากขึ้น เพื่อให้เด็ก ๆ ได้มีเวลาในการทำกิจกรรม
มากขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช ๒๕๖๐**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๖๐.

เพชรบุรี อวยพร. “ผลของการจัดกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติที่มีต่อพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยโรงเรียนวัดปรายยึกาวาส (แสนสวัสดิ์วิทยาการ) จังหวัดนนทบุรี”. **วารสารวิชาการ**. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๕): ๕๖-๖๓.

ภริณี วัชรสินธุ์. “การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้การจัดสวนถาดธรรมชาติ ตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลียที่มีต่อทักษะทางสมอง (EF) ของเด็กปฐมวัย”. **วารสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๕): ๑-๑๘.

รัตกรณ์ อุทุมพร. “ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบวัสดุปลายเปิด เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความจดจ่อใส่ใจของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ๓”. **วารสารคหเศรษฐศาสตร์**. ปีที่ ๖๖ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๖): ๖๔-๗๔.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ป., ๒๕๖๐.

Freud S. **An outline of Psychoanalysis**. New York : W.W., 1947.

Erikson E.H. **Childhood and Society**. New York: Morton, 1975.

Maslow A. M. **Motivation and personality**. New York: Harper and Row, 1954.